

როგორ გამოვიანბაროთ სადაზღვევო პრემია

სადაზღვევო პრემია, ანუ სადაზღვევო შენატანი არის დამზღვევის მიერ მზღვეველისთვის გადასახდელი თანხა, რომელიც გამიზნულია მზღვეველის მიერ მისთვის განუღი სადაზღვევო მომსახურების ხარჯებისა და სადაზღვევო შემთხვევით მიყენებული ზარალის ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ფარგლებში ასანაზღაურებლად. ამდენად, დამზღვევის მიერ გადახდილი სადაზღვევო შენატანი (პრემია) უნდა ფარავდეს კომპანიის ხარჯებს (როგორცაა: თანამშრომლების ხელფასი, საკომისიო ანაზღაურებანი, შენობის იჯარის გადასახადი და სხვ.) და უზრუნველყოფდეს მის მოგებას, იყოს მზღვეველის მიერ აღებული ვალდებულებების შესრულების გარანტი.

ნათო კაკაშვილი,
თსუ, პროფესორი

სადაზღვევო მომსახურების ფასი – განსაზღვრავს დაზღვევის ტარიფს, რომელიც წესდება სადაზღვევო თანხის ერთეულზე, განსაზღვრულ დროში. ტარიფის ეკონომიკური საფუძველი არის სადაზღვევო მომსახურების თვითღირებულება, რომელიც ზეგავლენას ახდენს სადაზღვევო ფონდის საშუალებებზე და საქმის წარმოების ობექტურ მოთხოვნებზე.

სადაზღვევო ტარიფის შინაარსი და სტრუქტურა განსაზღვრება დაზღვევის არსიდან გამომდინარე.

სადაზღვევო-ეკონომიკური ურთიერთობები ფუნქციონირებს მხოლოდ შემთხვევითი საშიშროებების არსებობის მიზეზით და აქვს კომერციული მოგების მიღების შესაძლებლობა, რაც აქტუარებს აიძულებს გაითვალისწინონ ის ფაქტი, რომ რეალური დანაკარგები, პირველ რიგში, შემთხვევითია, და მეორე, შეიძლება იყოს სხვადასხვა სიხშირის (აღბათობის). უფრო სწორად, წელიწადში შეიძლება მოხდეს 100 ან 200 შემთხვევითი ზარალი. ამასთან, მათი ერთობლივი მოცულობა შეიძლება იყოს განსხვავებული.

მთლიანი დანაკარგი 100 სადაზღვევო შემთხვევიდან შეიძლება იყოს:

• ნაკლები 200 სადაზღვევო შემთხვევის ზარალის ღირებულებაზე;

- 200 ზარალის ოდენობაზე მეტი;
- 200 ზარალის მოცულობის ტოლი.

აქედან გამომდინარე აქტუარები სადაზღვევო ტარიფში ითვალისწინებენ ორ ნაწილს: **საშუალო სტატისტიკური ზარალს** წლის განმავლობაში მოსალოდნელ საფრთხეებზე დაკვირვების შედეგად და **სარისკო დანამატს**.

თუ კი ფაქტიური დანაკარგების მაჩვენებელი აღმოჩნდება საშუალო სტატისტიკურის ტოლი, მაშინ, მზღვეველს ეყოფა რეზერვები მთელი პორტფელის ზარალის დასაფარად. თუ ფაქტიური აღმოჩნდება ნაკლები საშუა-

ალოზე, მაშინ, კომპანიას ექნება ეკონომია გადახდებზე, რომელსაც იგი გამოიყენებს შემდეგ პერიოდში. ხოლო, თუ ფაქტიური მაჩვენებელი იქნება საშუალოზე მაღალი, მაშინ, მზღვეველს რეზერვები არ ეყოფა ზარალის ასანაზღაურებლად. ასეთ სიტუაციაში, გადახდისუნარიანობის პრობლემა რომ არ შეიქმნას, აქტუარები ითვალისწინებენ სწორედ სადაზღვევო ტარიფის მეორე ნაწილს – **სარისკო დანამატს**. სარისკო დანამატით წარმოიქმნება რეზერვის ის ნაწილი, რომლითაც შეძლებს კლიენტების წინაშე წარმოშობილი ვალდებულებების დაფარვას. ამდენად, სადაზღვევო ზარალის შემთხვევითი და აღბათობითი ხასიათი მზღვეველებს აიძულებს ტარიფში ჩართონ ნაწილი, რომელიც უზრუნველყოფს იმ ზარალის გადაფარვას, რომელიც გადააჭარბებს საშუალო მაჩვენებელს.

სარისკო დაზღვევაში სადაზღვევო ეკონომიკური ურთიერთობები ფუნქციონირებს ზარალის ჩაკეტილი და სოლიდარული განაწილების პრინციპით. ზარალის ანაზღაურება დაზღვევაში ხორციელდება **კოოპერატივის პრინციპით**. დამდგარი შემთხვევებით მიღებული ზარალის გადანაწილებით ყველა დაზღვეულზე. ამიტომ, სადაზღვევო ტარიფის ნეტო ნაწილი გამრავლებული დაზღვეულთა რიცხვზე საკმარისი უნდა იყოს სადაზღვევო რეზერვების შესაქმნელად. დაზღვევაში რეზერვების მოცულობა უნდა შეესაბამებოდეს სადაზღვევო კომპანიის ვალდებულებებს იმ კლიენტების წინაშე, რომლებიც იხდიან შენატანებს ტარიფის ბაზაზე და იღებენ ანაზღაურებას პრინციპით: **„ყველა ერთისათვის და ერთი ყველასათვის“**. სადაზღვევო შენატანი უნდა გადაიხადოს ყველა დაზღვეულმა, ხოლო ანაზღაურება ზარალისათვის უნდა მიიღოს იმ ნაწილმა, რომელთა დაზღვეული ინტერესების დაზარალებაც მოხდა გარეგნის ფარგლებში.

სადაზღვევო ურთიერთობები რეალიზდება დრო-ისა და სივრცის მკაცრად განსაზღვრულ ფარგლებში. დაზღვევის ფასი ხელმისაწვდომი უნდა იყოს კლიენტებისთვის. ამასთან, მომგებიანი სადაზღვევო ეკონომია კარნახობს მზღვეველს, რომ დაზღვეულთან შეთანხმოს ვადები და ტერიტორიები, რომლებსაც მოიცავს დაზღვევა. აღნიშნული მოთხოვნები რეალიზდება დაზღვევის ტარიფის შესაბამის გამოხატულებაში, რომლებიც სადაზღვევო შენატანების სახით გადაიქცევა სადაზღვევო რეზერვის შესაბამის ნაწილად.

სადაზღვევო-ეკონომიკური ურთიერთობების არსი მდგომარეობს სადაზღვევო შენატანების დაბრუნებადობის პრინციპში. მას ასევე უწოდებენ გარიგების მონაწილე მხარეების ინტერესების ექვივალენტურობის პრინციპს.

სადაზღვევო პრაქტიკაში მიმართავენ სადაზღვევო პრემიების (შენატანების) სხვადასხვა სახეებად (ჯგუფებად) დაყოფას. ძირითად საკლასიფიკაციო ნიშანს წარმოადგენს დანიშნულება.

დანიშნულების მიხედვით სადაზღვევო შენატანი იყოფა **სარისკო პრემიად, ნეტო-პრემიად, შემნახველ (დამაგროვებელ) შენატანად, საკმარის შენატანად, ბრუტო-პრემიად** (სატარიფო განაკვეთი).

სარისკო პრემია ეს არის სუფთა ნეტო პრემია ანუ ფულადი სადაზღვევო შენატანის ნაწილი, რომელიც გამოყოფილია რისკის დასაფარად. ის დამოკიდებულია სადაზღვევო შემთხვევების ალბათობის ხარისხზე, კონკრეტულ სიტუაციაზე, სადაზღვევო ობიექტზე, რისკის გამოვლენის დროსა და ადგილზე.

ნეტო-პრემია სადაზღვევო შენატანის ნაწილია, რომელიც აუცილებელია სადაზღვევო გადახდებისთვის დროის გარკვეულ მონაკვეთში დამზღვევის ამა თუ იმ სახეობებისთვის.

ნეტო-პრემია ნორმალურ პირობებში სარისკო პრემიის ტოლია, თუ არ შეიძლება რისკის გეგმური განვითარება. პრაქტიკაში რისკის გეგმური განვითარების სიტუაციიდან გამომდინარე, შეიძლება ადგილი ექნეს როგორც დადებით, ასევე უარყოფით გადახრებს. ამიტომ სიტუაციის უარყოფითი მიმართულებით განვითარების (რისკების მოსალოდნელი გაზრდის) შემთხვევაში სარისკო პრემიას ამატებენ ე.წ. საგარანტიო ანუ სტაბილიზაციურ დანამატს და მიღებული ჯამი განსაზღვრავს ნეტო-პრემიის სიდიდეს.

შემნახველი (დამაგროვებელი) შენატანი გამოიყენება სიცოცხლის დაზღვევაში, სადაზღვევო ხელშეკრულების დროის გასვლის შემდეგ სადაზღვევო გადახდების დაფარვისას. მისი ოდენობა იცვლება დაზღვევის ხელშეკრულების მოქმედების ვადის განმავლობაში, ხდება შენატანის დაგროვება. ადამიანში ფულის დაგროვების სურვილი ქმნის სხვადასხვა სახის დამაგროვებელ დაზღვევას და შემნახველ შენატანებს, მაგრამ მიზანშეწონილია დაგროვების ფუნქციიდან გამოვყოთ კონკრეტული რისკის დაზღვევა. ამიტომ, დაზღვევის პირობებში უნდა გავითვალისწინოთ **სარისკო პრემია** და **შემნახველი შენატანი**, რითაც შევინარჩუნებთ ნეტო-პრემიას დაზღვევით გათვალისწინებული მთელი დროის განმავლობაში. **საკმარისი შენატანი** შედგება ნეტო-პრემიისა და დატვირ-

თვის ხარჯების ჯამისგან, რომელიც ჩართულია მზღვეველის ხარჯებში. **ბრუტო-პრემია** – ეს არის მზღვეველის სატარიფო განაკვეთი, რომელიც შედგება საკმარისი შენატანებისგან და დანამატისგან ისეთი ხარჯების დასაფარად, რომელიც დაკავშირებულია გამაფართოებელი ღონისძიებების ჩასატარებლად, რეკლამისათვის, დამატებითი ელემენტი, რომელიც ჩართულია ბრუტო-პრემიაში, იწვევს სატარიფო განაკვეთის გაზრდას.

საოჯახო მეურნეობებისთვის სადაზღვევო ტარიფი არის ძალიან რთული წარმონაქმნი, რაც განპირობებს მისი ეკონომიკური არსისა და გააზრების მრავალფეროვან მიდგომებს.

სადაზღვევო ტარიფი – ეს არის აქტუარულ თეორიებზე დაყრდნობით მათემატიკურად დათვლილი დაზღვევის საბაზისო ტარიფი, სადაზღვევო პროდუქტის სავარაუდო მოცულობა გამოხატული ფულად ფორმაში, რომელიც გამოითვლება მეცნიერული პროგნოზის საფუძველზე დაზღვევის ერთეულზე ან მთელ სადაზღვევო მოცულობაზე.

სადაზღვევო ტარიფის არსებითი მახასიათებლებია:

1. **ფულადი ფორმა** – ეს არის ყველა ფასის ნიშანი.
2. **ამ ფასის სავარაუდო მნიშვნელობა** – „სავარაუდო“ ნიშნავს, რომ ფასის თეორიულად დათვლილი მოცულობა შეიძლება დაემთხვეს ფაქტიურს და შეიძლება არც დაემთხვეს – აღმოჩნდეს უფრო მაღალი ან დაბალი.
3. **მეცნიერული პროგნოზის საფუძველზე დათვლილი ნიშნავს**, რომ მზღვეველს არ აქვს საბაზისო მეცნიერული ინსტუმენტები იმისთვის, რომ ზუსტად განსაზღვროს პროდუქტის ფასი, მისი თვითღირებულება და მოგება.

მზღვეველს გაუთვალისწინებელი შემთხვევების დადგომით გამოწვეული ზარალის მოცულობის განსასაზღვრავად აქვს აქტუარული გათვლების თეორია, რომელიც წარმოადგენს შემთხვევითობის თეორიასა და მათემატიკური სადაზღვევო სტატისტიკის თეორიის სინთეზს. აღნიშნული თეორია შესაძლებლობას იძლევა მივიღოთ თვითღირებულებისა და მოგების მხოლოდ დაახლოებითი, მოსალოდნელი მნიშვნელობები.

ზემო აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადაზღვევო ტარიფი შეუძლებელია იყოს კომერციულ დაზღვევაში საბოლოო საბაზრო ფასი. ნებაყოფლობით დაზღვევაში სადაზღვევო ტარიფი არის წინასწარი, მიახლოებითი ფასი ცდომილებებით. სადაზღვევო პროდუქტის საბოლოო ფასი განისაზღვრება ბაზარზე საბაზრო და არასაბაზრო ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად და ღებულობს სადაზღვევო შენატანის (პრემიის) სახელს. პოტენციურ კლიენტებსა და სადაზღვევო კომპანიას შორის ფასის შეთანხმების ვალდებულებების ფაქტი საშუალებას იძლევა ჩამოვაცალიბოთ სადაზღვევო ტარიფის განმარტება: სადაზღვევო ტარიფი ეს არის მეცნიერულ გათვლებზე დამყარებული, გარიგების მონაწილე მხარეებს შორის შეთანხმებული ფულადი ვალდებულებების სავარაუდო მოცულობა, რომელიც წარმოადგენს სადაზღვევო სისტემისა და სადაზღვევო ტარიფის ფაქტიური საბაზრო ფასის ფორმირების ძირითად ეკონომიურ ბაზისს.

სატარიფო განაკვეთის განსაზღვრა სადაზღვევო

ურთიერთობების ძირითადი ელემენტი. ნებისმიერ სადაზღვევო მომსახურებას აქვს ფასი, რომელიც გამოსახება სადაზღვევო შენატანში (პრემია), რომელსაც დამზღვევი უხდის მზღვეველს. დაზღვევის პრემია დგინდება ხელშეკრულების გაფორმების მომენტში და რჩება უცვლელი მისი მოქმედების ვადის განმავლობაში. სადაზღვევო მომსახურების რეალური ღირებულება არის ის, რომ თუ დადგა სადაზღვევო შემთხვევა, მაშინ მზღვეველი ანაზღაურებს სადაზღვევო შემთხვევისაგან მიყენებულ ზარალს. ვინაიდან სადაზღვევო საქმიანობა ორიენტირებულია მოგებაზე, სადაზღვევო ტარიფი მოიცავს საქმის წარმოების ხარჯებისა და მოგების უზრუნველყოფის ღირებულებასაც.

სადაზღვევო პრემიის სიდიდემ უნდა უზრუნველყოს: დაზღვეულის ზარალის ანაზღაურება მთლიანად ან ნაწილობრივ; დაზღვეულის რეზერვების შექმნა; მოგების ფორმირება.

სადაზღვევო მომსახურების ფასი, როგორც ყველა საბაზრო ფასი მოთხოვნა-მიწოდების კანონების მოქმედებით ცვალებადია. იგი იცვლება განსაზღვრულ ინტერვალში, რომლის ქვედა ზღვარი განისაზღვრება ტოლობით:

სადაზღვევო შემოსულობები = სადაზღვევო ანაზღაურება + კომპანიის ხარჯები.

ცხადია, რომ ასეთ შემთხვევაში კომპანია მოგებას ვერ მიიღებს.

პრემიის ზედა ზღვარი განისაზღვრება მოთხოვნის სიდიდისა და საბანკო პროცენტის მიხედვით. სადაზღვევო მომსახურებაზე მოთხოვნის ზრდა იწვევს ფასების ზრდას, შედეგად ბაზარზე გამრავლება კონკურენტი კომპანიები და ფასებიც თანდათანობით გამოთანაბრდება.

დამზღვევების მიერ გადახდილი სადაზღვევო პრემია აკუმულირდება სადაზღვევო კომპანიაში და ინვესტირდება სხვადასხვა საქმიანობაში, მათ შორის კომერციული ბანკების დეპოზიტებზე. ამ შემთხვევაში სადაზღვევო კომპანიას შეუძლია გაუწიოს კონკურენცია ბანკებს და სადაზღვევო ტარიფი შეარჩიოს ისეთი, რომელიც გავლენას მოახდენს კლიენტის არჩევანზე სადაზღვევო კომპანიის სასარგებლოდ. საინვესტიციო საქმიანობიდან შემსავლები ფარავს კომპანიის ხარჯებს და ხელს უწყობს მოგების ფორმირებას, რაც მზღვეველებს საშუალებას აძლევს შეამცირონ მომსახურების ფასი.

სადაზღვევო მომსახურების ფასი განისაზღვრება სპეციფიური ფაქტორებითაც, როგორებიცაა: სადაზღვევო კომპანიის მდგომარეობა, სადაზღვევო პორტფელის მოცულობა და სტრუქტურა, მმართველობითი ხარჯები, შემოსავლები და ა. შ.

სადაზღვევო ტარიფის აგება დამოკიდებულია წინა წლებში მიღებული ზარალის სიდიდეებზე, რომლის საფუძველზე გაინგარიშება სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის სიხშირე, ალბათობა და ამის შემდეგ ზარალის საშუალო სიდიდე და მისი განაწილება, ანუ ხელშეკრულების თანახმად დამზღვევი იხდის სადაზღვევო პრემიას, რის საფუძველზე მას აქვს უფლება მიიღოს დაზღვევის თანხა შემთხვევის დადგომისას. ე.ი ალბათობისა და სადაზღვევო თანხის მიხედვით ნეტო პრემია

$$P = P * S \text{ (ექვივალენტურობის პრინციპი).}$$

სადაზღვევო ტარიფების გაანგარიშების ტექნიკა დაფუძნებულია მათემატიკურ კანონზომიერებებზე. სადაზღვევო ტარიფის შემდეგი ელემენტია დატვირთვა. პრაქტიკაში მიღებულია სატარიფო განაკვეთის სტრუქტურაში დატვირთვის წილი ნეტო-პრემიის 5%-დან 30%-მდე დაზღვევის სახეობების მიხედვით. დაზღვევის სხვადასხვა სახეობებისათვის დატვირთვის მოცულობა შეიძლება რამდენადმე განსხვავდებოდეს ზემოთ დასახელებულისაგან. დატვირთვის ძირითადი ნაწილია სადაზღვევო საქმის წარმოების ხარჯები. საქმის წარმოების ხარჯები ანალიზის მიზნით იყოფა შემდეგ ნაწილებად:

საორგანიზაციო – სადაზღვევო ორგანიზაციის დაფუძნების ხარჯები;

აკვიზიციური – ხარჯები, რომლებიც დაავშირებულია ახალი დამზღვევის მოზიდვასთან. მისი ძირითადი ნაწილი იხარჯება სადაზღვევო ბროკერებისა და აგენტების საკომისიო გადახდელებზე;

საინკასაციო – ხარჯები, რომლებიც დაავშირებულია საანგარიშსწორებო მოქმსახურებასთან;

სალიკვიდაციო – ხარჯები, რომლებიც დაკავშირებულია ზარალის დასარეგულირებლად, სასამართლო ხარჯები, სამივილინებო ხარჯები, ექსპერტების მომსახურების ანაზღაურება და სხვა.

მმართველობითი – მოიცავს შრომის ანაზღაურების ხარჯებს, სამეურნეო და საკანცელარიო ხარჯებს. ტრანსპორტის, კავშირგაბმულობის, იჯარის, წარმომადგენლობითი ხარჯების, ამორტიზაციის ხარჯებს და სხვა.

გარდა ჩამოთვლილი ხარჯებისა, დატვირთვა შეიცავს ასევე სარეზერვო ფონდის ფორმირების ხარჯებს. დატვირთვის შემადგენელია მოგება – **გეგმიური მოგება**, შესრულებული საქმიანობისგან მიღებული მოგება. ბრუტო განაკვეთის სტრუქტურაში მოგების ელემენტების არსებობა ხაზს უსვამს სადაზღვევო საქმიანობის სამეწარმეო ხასიათს.

სადაზღვევო ტარიფის გაანგარიშებისათვის აუცილებელია პარამეტრები:

1. S_1, S_2, \dots, S_n – სადაზღვევო თანხა;
2. P_1, P_2, \dots, P_n – სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის ალბათობა;
3. $\Pi_1, \Pi_2, \dots, \Pi_n$ – სადაზღვევო პრემია;
4. Z_1, Z_2, \dots, Z_n – ზარალის სიდიდე;
5. q_1, q_2, \dots, q_n – სადაზღვევო შემთხვევის არ დადგომის ალბათობა.

სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის ალბათობის დასადგენად საჭიროა წინა წლების სტატისტიკური

ინფორმაცია. რაც მეტია საანალიზო პერიოდი, მით მეტია მონაცემები და უფრო ზუსტად განისაზღვრება რისკის ალბათობა. სადაზღვევო პრემია გადაიხდება დამზღვევის მიერ ხელშეკრულების დადებისთანავე, ხოლო ანაზღაურება მოხდება სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისას რაღაც პერიოდის შემდეგ. აქედან გამომდინარე, მზღვეველს აქვს გარკვეული დრო, რომლის განმავლობაში შეუძლია მოახდინოს საშუალებების ინვესტირება და მიიღოს დამატებითი შემოსავალი. სადაზღვევო ხელშეკრულებაზე გადახდის სიდიდე შემთხვევითი სიდიდეა და შესაბამისად მთელ პორტფელზე გადახდების სიდიდეც შემთხვევითია. კომპანიის მიერ სადაზღვევო ანაზღაურების გადახდა დამოკიდებულია სადაზღვევო ფონდის მოცულობაზე, რომელიც ფორმირდება სადაზღვევო პრემიისაგან. დაზღვევის თითოეულ სახეს აქვს თავისებურებანი, რომელიც დაკავშირებულია სადაზღვევო ობიექტის და სადაზღვევო შემთხვევის ხასიათზე.

გამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. ა. ცინცაძე, ნ. სვანიძე აქტუარული ანგარიშები დაზღვევაში თბ., 2009
2. გ. გიგოლაშვილი სადაზღვევო საქმე, თბ., 2010
3. შათირიშვილი ჯ. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო საქმე, თბ., 2012
4. Балабанов И.Т., Балабанов А.И., Страхование. М., 2004;
5. Marsh Risk Management Research “Global insurance market quarterly breafing april 2013”
6. OECD “Global Insurance Market Trades” 2012
7. www.parliament.ge
8. www.nbg.ge

Abstract

THE THEORETICAL BASIS FOR THE CALCULATION OF INSURANCE PREMIUMS

NatoKakashvili - TSU Professor

Insured deposits are insured by the insurer for the insurance premium is the amount that the insurer intended by him for the costs of insurance and insurance services under the agreement for compensation for damage caused accidentally. The price of insurance services - setting insurance rates, the amount prescribed in insurance unit, specified period of time. Cost models include two groups of factors: a possible adaptation of the insurance risk (net -bet precautionary measures and exclusion) and a market area change (proceedings of the expense and profit) risk. Tariff for economic reasons is the cost of insurance services, the impact on the insurance fund and the means of production requirements. Insurance rates are determined by the content and structure of the essence of insurance.